

บทที่ 2

การติดตามผล

ส่วนที่ 1 คำนำ

1. วัตถุประสงค์

เอกสารฉบับนี้เป็นตัวอย่างของวิธีการติดตามผลของโครงการวนเกษตรนครแม่แจ่ม ไม่ใช่เอกสารที่สมบูรณ์แบบที่ต้องกระทำตามทุกอย่างตามที่กล่าวถึง เป็นแต่เพียงรูปแบบหนึ่งของการทำงานเท่านั้นซึ่งสามารถจะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้เหมาะสมตามความต้องการของโครงการแล้ว ระบบการติดตามผลนี้ได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ให้ผู้บริหารของโครงการมองเห็นความก้าวหน้าของงานที่ได้กระทำไป แม้ว่าข้อมูลที่สำคัญมาจะมีข้อจำกัดด้วยงบประมาณก็ตาม

2. ทำไมต้องมี การติดตามผล เหตุผลที่สำคัญ คือ

- 2.1 เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำกิจกรรมนั้นๆ โดยทำให้เจ้าหน้าที่ของโครงการสามารถทราบถึงความก้าวหน้าของการทำงานและสามารถมองเห็นปัญหาได้ ซึ่งจะเห็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการ
- 2.2 เป็นประโยชน์ภายในโครงการ เช่นทำให้เจ้าหน้าที่ของโครงการและผู้สนับสนุนงบประมาณประเมินผลโครงการที่ทำไปแล้วได้
- 2.3 เป็นประโยชน์ภายนอกโครงการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมในการดำเนินงานของโครงการที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อโครงการอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาในขั้นที่ของตน

3. เมื่อไรจึงจะมีการติดตามผล

การติดตามผลงานเป็นขบวนการต่อเนื่อง ผู้รับผิดชอบควรมีการติดตามผลกิจกรรมในหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ โดยปกติควรติดตามผลหลาย ๆ ครั้งต่อเดือน และควรกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนและเหมาะสมในแต่ละกิจกรรมนั้น ๆ และควรมีการติดตามผลทั้งโครงการเป็นรายปีด้วยทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเปรียบเทียบปีต่อปีในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งเพื่อความถูกต้องกาลที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการติดตามผล

4. ตัวแปรที่ใช้ในการติดตามผล

ตัวแปรเฉพาะที่ใช้ในการติดตามผลครั้งนี้ ทางเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นผู้คัดเลือกตามประกาศการคัดเลือกศึกษาในพื้นที่สูงแห่งอื่น และจากข้อมูลของโครงการนครที่สำรวจในปี 2533 ข้อมูลที่สำคัญมานี้ทางโครงการนครคาดหวังที่จะใช้เป็นตัวอย่างในการติดตามผล ซึ่งทางเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีความเห็นว่า ตัวแปรทั้งหมดที่

สำรวจมานั้นควรได้รับการพิจารณาใหม่โดยผู้บริหารของโครงการ อาจมีการเพิ่มตัวแปรที่จำเป็น และตัดตัวแปรบางตัวที่ไม่เหมาะสมออกไป

5. ประเภทของข้อมูลในการติดตามผล

ข้อมูลที่ใช้เป็นตัวแปรในการติดตามผลเริ่มแบ่งออกเป็น 4 ประเภทตามที่เจ้าหน้าที่ของโครงการแคร้เป็นผู้สำรวจเมื่อปี 2533 ซึ่งนับว่าเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาของหมู่บ้าน ได้แก่

- 5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ โภชนาการ สุขาภิบาล
- 5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตข้าว
- 5.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจ
- 5.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่มีต่อกิจกรรมของโครงการ

6. การจัดลำดับช่วงของตัวแปร

ตัวแปรแต่ละตัวในแต่ละประเภทของข้อมูล ได้ถูกจัดลำดับช่วงไว้เป็นตัวเลข โดยมีความหมายว่าถ้าหมู่บ้านใดดีที่สุด ในแง่ของการมีผลผลิตข้าวสูงสุด เด็กมีภาวะโภชนาการที่ดีที่สุด เช่น เกรด 0 , 1 เป็นต้น หมู่บ้านนั้นจะมีลำดับช่วงที่ 1 (ดูในตารางที่ 1) และจะตามลำดับที่น้อยลงไปเรื่อยๆเป็นอันดับ 2, 3 ... n และท้ายสุดก็จะจัดลำดับช่วงรวมของตัวแปรแต่ละตัวไว้ด้วย ในตารางช่องสุดท้ายแต่ไม่ควรที่จะรวมลำดับช่วงของตัวแปรในข้อมูลที่แตกต่างกัน ควรวัดผลโดยแยกแต่ละตัวแปรในแต่ละประเภท

7. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

หมู่บ้านที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างบางหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนเล็กน้อย ในการนี้การแปรผลทางสถิติของการติดตามผลจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะคะแนนต่อครัวเรือนอาจสูงหรือต่ำกว่าปกติมาก จะมีผลกระทบถึงคะแนนเฉลี่ยของหมู่บ้าน

8. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

มีจำนวนตัวแปรหลายตัวที่มีความสัมพันธ์กันสูง เช่น เมื่อผลผลิตข้าวมากขึ้น จำนวนเดือนที่มิข่าพอกินก็เพิ่มมากขึ้นด้วย แต่นั่นไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่จะทำให้รัฐสภาเขตที่มีข้าวไม่พอกินอย่างถ่องแท้ ต้องทำการศึกษากันหาต่อไป ตัวอย่างเช่น ชาวบ้านในหมู่บ้านหนึ่งมีรายได้สูงขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าเด็กมีปัญหาขาดอาหารมากในหมู่บ้านนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ควรได้รับการอบรมให้รู้จักการซื้ออาหารที่คุ้มค่าสำหรับครัวเรือน และไม่ควรจำเป็นต้องติดตามผลหาความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวในรายงานนี้ แต่เจ้าหน้าที่ของโครงการ

การแคร์ทวจะ ได้มาพิจารณาว่าต้องการรู้อะไรบ้างจากข้อมูลที่มีอยู่ และถ้าเวลาส่วนมากของความสัมพันธภาพของตัวแปร

9. สามัญสำนึกและความรู้ทั่วไป

ในการใช้โปรแกรมการติดตามผลนี้ต้องจำไว้เสมอว่าเป็นเพียงข้อมูลทางสถิติที่ช่วยในการประเมินหมู่บ้าน แต่ไม่ควรยึดถือหรือเชื่อมั่นในตัวเลข ควรใช้สามัญสำนึกและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านมาช่วยในการพิจารณาติดตามผลด้วย

แต่ยังมีตัวแปรที่สำคัญอีกมาก ไม่สามารถวัดจำนวน ได้แต่สามารถจะประเมินได้โดยเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ฉะนั้นการติดตามผลในระยะหนึ่งไปเกี่ยวกับกิจกรรมติดตามผลและประเมินผลต่อกิจกรรมเฉพาะ เช่น จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่เก็บเกี่ยว หรือ จำนวนบุคคลที่สำเร็จที่เข้ารับการอบรม โปรแกรมเฉพาะ

ส่วนที่ 2 การติดตามผลตัวแปรที่ไม่สามารถนับเป็นตัวเลข

จากเอกสารของโครงการแคร์ทวกล่าวถึงการผลิตผู้รับหมู่บ้านและกลุ่มสมาชิกต่าง ๆ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของโครงการ ฉะนั้นควรจะได้มีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับข้อมูล 4 ประเภทดังกล่าวข้างต้นและควรจัดไว้เป็นข้อมูลประเภทที่ 5

มีความเป็นไปได้ที่จะใช้ตัวเลขในตัวแปรต่าง ๆ เช่น เบอร์หรือชื่อของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มสมาชิกสภากรข้าว กองทุนชุมชน เป็นต้น ถึงแม้ว่าอะไรก็ตามที่วัดไม่ได้ถึงคุณภาพของการเป็นผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มสมาชิก

โครงการต่าง ๆ เช่นโครงการแคร์ทวเข้มแข็ง จะมีการจัดตั้งให้คำแนะนำในแต่ละพื้นที่ (Field advisor) ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ในโครงการ ฉะนั้นควรจะได้มีการวางแผนในการจัดลำดับความเข้มแข็งของการเป็นผู้นำและกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้าน โดยให้เป็นตัวเลขวตามลำดับ 1 - 10 ซึ่งค่าของ 6 หมายถึงหมู่บ้านนั้นถึงเกณฑ์มาตรฐาน และควรจัดลำดับช่วงของหมู่บ้านเช่นเดียวกับตัวแปรอื่น ๆ ด้วย (ดูในตารางที่ 1)

ส่วนที่ 3 ตัวอย่างระบมการติดตามผล

ข้อมูลที่จะกล่าวต่อไปนี้อธิบายถึงการติดตามผลตัวแปรที่ถูกคัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่สหภาพวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ และใช้เพื่อคิดเห็นถึงความเหมาะสมของตัวแปรนี้หรือรวมทั้งข้อดีและจุดอ่อนของตัวแปรด้วย และหากความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่จะอยู่ในตารางของการติดตามผล

ในแต่ละประเภทนี้ ๆ มีดังนี้

การติดตามผล ประเภทที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ โภชนาการ สุขภาพ

ค่าเฉลี่ยของหมู่บ้าน (Care Grade) หมายถึง ค่าเฉลี่ยคะแนนของหมู่บ้านที่ถูกตัดสินว่าเป็นหมู่บ้านที่ดีมาก ปานกลาง น้อย โดยเจ้าหน้าที่ของโครงการที่ทำการสำรวจตามมาตรฐานของโครงการให้หมู่บ้านที่ดีมากเทียบเท่ากับเกรด A, B และ C ตามลำดับ ทางเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ได้กำหนดให้เป็นตัวเลขเพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ โดยเหมาะสมในการวิเคราะห์ โดยให้เกรด A = 1, B = 2 และ C = 3

ค่าเฉลี่ยของหมู่บ้านจะอยู่ในตารางการติดตามผลของข้อมูลทุกประเภท โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบตัวแปรอื่น ๆ ข้อดีของตัวแปรนี้คือใช้ในการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อสภาพของหมู่บ้าน ส่วนจุดอ่อนคือการให้เกรดของแต่ละคนที่สำรวจอาจให้เกรดแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ยจำนวนเดือนที่มีข้าวพอกกิน หมายถึง ตัวแปรที่แสดงให้เห็นค่าเฉลี่ยของจำนวนเดือนแต่ละครอบครัวในหมู่บ้านที่มีผลผลิตข้าวพอกกินในหนึ่งปี ในการสำรวจข้อมูลเหล่านี้ควรจะถามถึงสถานการณ์ในหมู่บ้าน เพื่อที่จะแยกความแตกต่างระหว่างครัวเรือนที่มีข้าวพอกกินเนื่องจากการซื้อข้าวมาจากภายนอกอื่น ๆ หรือปลูกข้าวกินเอง และบางครัวเรือนต้องการที่จะปลูกข้าวกินเองแต่ไม่สามารถทำได้

ตัวแปรนี้ที่ผลกระทบจากฤดูกาลในการสำรวจ โดยเกษตรกรเองจะบอกได้ว่ามีผลผลิตข้าวเพียงพอก่อนไถหลังจากการเก็บเกี่ยว ไม่ใช่ก่อนการเก็บเกี่ยว 2-3 เดือน เพราะเกษตรกรอาจจะไม่ได้พิจารณาถึงข้าวเบา ที่เขานำไปขายหรือไปกินก่อนการเก็บเกี่ยว ทำให้เกษตรกรคาดการณ์ถึงจำนวนเดือนที่จะมีข้าวพอกกินผิดพลาดไป และการใช้คำถามในการถามก็มีผลกระทบเช่นกัน ตัวอย่าง คำถาม "ปีที่แล้วมีข้าวพอกกินได้กี่เดือน" คำถามนี้จะติดตามต่อไปว่า การที่มีข้าวไม่พอกกินนั้นเขาทำอย่างไร ขอยืมมาหรือซื้อมา เป็นต้น

โดยทั่วไปเกษตรกรมักตอบคำถามโดยคาดการณ์ที่ต่ำกว่าเป็นจริง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้โครงการฯ ได้ช่วยเหลือหมู่บ้านต่อไป

ค่าเฉลี่ยเกรดของเด็กขาดอาหาร หมายถึง ค่าเฉลี่ยเกรดของเด็กขาดอาหารที่มีอายุ 1 เดือนถึง 5 ปี ตัวเลขที่ต่ำสูงหมายความว่า เกรดของการขาดอาหารสูง ซึ่งแสดงว่าเด็กมีภาวะการขาดอาหารมาก แต่ค่าตัวเลขที่ขึ้นอยู่กับความสามารรถและทักษะของผู้สำรวจที่จะชั่งน้ำหนักได้

ถูกต้องแก่ โทษ หรืออายุของเด็กที่ถูกต้องเพราะแก่ลง เด็กบางคนไม่ทราบอายุของตัวเองที่แน่นอน

จำนวนส้วมที่ใช้ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่มีส้วมใช้ในแต่ละหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับส้วมที่มีข้อจำกัด เนื่องจากน้ำมีไม่เพียงพอทำให้ชาวบ้านมีการใช้ส้วมน้อย แม้ว่าชาวบ้านจะสนใจการใช้ส้วม ละมั้งในการสำรวจความเหมาะสมส้วมที่ใช้งานได้เท่านั้น ไม่ใช่จำนวนส้วมทั้งหมดที่มีแต่ไม่ได้ใช้ บางส้วมที่สร้างขึ้นปล่อยให้พังไว้ยังชาวบ้านไม่ได้ใช้ส้วม แต่ไปใช้ส้วมของเพื่อนหรือเข้าป่า

คุณภาพและปริมาณของน้ำใช้ หมายถึง การประเมินน้ำที่ใช้ในครัวเรือน โดยประเมินจาก

- ระยะทางที่ไปเอาน้ำ
- สภาวะสะอาดของน้ำ
- น้ำมีใช้ตลอดปี

การเตรียมลำดับข้อสำหรับตัวแปรที่ควร ได้มีการอภิปรายกันในระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการฯ ที่จะหามาตรฐานในการวัดคุณภาพและปริมาณของน้ำในการสำรวจ

ตัวแปรอื่น ๆ หมายถึง ตัวแปรที่อาจทำให้เกิดความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ได้กล่าวมาแต่ต้น เช่น การรู้จำนวนผู้ติดเชื้อ อาจมีประโยชน์ในการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของภาวะ เด็กขาดอาหาร

ตาราง 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ โภชนาการ สุขภาพ

หมู่บ้าน	แคร่ เกรด	ลำ ดับ ช่วง	ค่าเฉลี่ย จำนวน เดือนที่มี ข้าวพอกิน	ลำ ดับ ช่วง	ค่าเฉลี่ย เกรดของ เด็กขาด อาหาร	ลำ ดับ ช่วง	%ของ การมี ส่วน ใช้	ลำ ดับ ช่วง	คุณภาพ +ปริมาณ ของน้ำ ที่ใช้	ลำ ดับ ช่วง	ลำ ดับ ช่วง รวม
1.แม่แรก	2.42	8	5.89	9	0.54	5	27	2			6
2.บ้านกลาง ผาขาว	2.77	10	5.54	10	0.33	1	7	5			6
3.สามสบน	2.38	7	6.15	7	0.44	4	22	3			2
4.ปากกล้วย	2.35	6	6.05	8	0.58	6	13	4			9
5.ยางสั้นล่าง ยางสั้นบน	1.86	3	7.75	4	1.08	10	40	1			5
6.อมกลางนอก	2.43	9	8.00	3	0.38	2	7	5			1
7.อมสูงกลาง	1.88	4	7.50	5	0.40	3	0	6			2
8.กองลา	1.73	1	8.80	1	0.60	7	0	6			2
9.ดินขาว	1.83	2	8.17	2	0.83	8	0	6			6
10.ห้วยทราย	2.27	5	6.67	6	1.00	9	0	6			10
ค่าเฉลี่ย	2.10		7.28		0.65		12				

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยเกรดของโครงการ เกรดที่ต่ำกว่าสะท้อนถึงสภาพของหมู่บ้านที่ ค่าเฉลี่ย
เกรดของเด็กขาดอาหารที่ต่ำสะท้อนถึงภาวะเรื้อรังอาหารของเด็กอยู่ในสภาพที่ต่ำกว่า

การติดตามผลประเภทที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตข้าว

ข้าวไร่ หมายถึง ค่าเฉลี่ยผลผลิตข้าวไร่ที่ปลูกต่อพื้นที่

ข้าวนาดี หมายถึง ค่าเฉลี่ยผลผลิตข้าวที่ปลูกต่อพื้นที่ โดยปกติผลผลิตของข้าวนาจะเป็นสองเท่าของผลผลิตข้าวไร่

ผลผลิตต่อคน หมายถึง ค่าเฉลี่ยผลผลิตรวมทั้งข้าวไร่และข้าวนาตลอดปี เป็นกิโลกรัมต่อคน

ชาวเขา(ผู้ใหญ่) มีความต้องการข้าวเปลือกเพื่อการบริโภคเฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อคนต่อปี สำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปีต้องการเฉลี่ย 250 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ถ้าในครอบครัวหนึ่งมี 5 คน ผู้ใหญ่ 2 คน เด็ก 3 คน ครอบครัวนี้ต้องการข้าวเฉลี่ย 300 กิโลกรัมต่อปี

ลำดับช่วงพบว่าผลผลิตต่อคนต่อปีต่ำ ซึ่งทางโครงการควรจะศึกษาว่าชาวบ้านนิยมที่จะซื้อข้าวกินมากกว่าปลูกเอง

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตข้าว

หมู่บ้าน	แคร่ เกรด	ลำ ดับ ช่วง	ผลผลิต ข้าวไร่ ต่อพื้นที่	ลำ ดับ ช่วง	ผลผลิต ข้าวนา ต่อพื้นที่	ลำ ดับ ช่วง	ผลผลิตรวม ทั้งหมด (ก.ก.)	ลำ ดับ ช่วง	ลำดับ ช่วง รวม
1.แม่แรก	2.42	8	13.50	7	44.39	4	232.3	7	7
2.บ้านกลาง ผางาว	2.77	10	5.36	10	36.63	5	181.1	10	10
3.สามสบบน	2.38	7	15.90	5	29.93	7	225.5	8	8
4.ปากกล้วย	2.35	6	21.93	3	56.17	1	266.0	5	1
5.ยางสำนล่าง ยางสำนบน	1.86	3	9.43	8	46.02	3	239.7	6	6
6.อมกลางนอก	2.43	9	11.53	6	32.39	6	417.1	1	3
7.อมสูงกลาง	1.88	4	8.08	9	16.40	10	328.4	3	9
8.กองลา	1.73	1	19.23	4	19.23	8	288.1	4	5
9.ดินขาว	1.83	2	20.07	3	16.73	9	337.1	2	4
10.ห้วยทราย	2.27	5	23.24	1	47.39	2	203.0	9	2
ค่าเฉลี่ย	2.10		14.82		34.53		266.0		

การติดตามผลประเภทที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วีว ควาย หมู หมายถึง ค่าเฉลี่ยจำนวนสัตว์เลี้ยงแต่ละชนิดต่อคน

รายได้ หมายถึง รายได้ต่อคนต่อปี

รายจ่าย หมายถึง รายจ่ายต่อคนต่อปี

รายได้/รายจ่าย หมายถึง สัดส่วนรายได้ต่อรายจ่ายต่อปี จากผลสำรวจรายได้และรายจ่ายที่เป็นจำนวนเงินได้ผล ไม่ถูกต้องนัก มีจำนวนมากที่ชาวบ้านได้ข้อเหตุผลบางอย่างไว้ หรือไม่บอกรายได้บางส่วนและจากเหตุผลนี้ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นข้อมูลนี้ควรได้รับการแปรผลอย่างระมัดระวัง

ค่าเฉลี่ยรายได้/รายจ่าย นี้ไม่เท่ากับค่าเฉลี่ยรายได้หารด้วยค่าเฉลี่ยรายจ่ายของหมู่บ้านนั้น ในการวิเคราะห์หาสัดส่วนรายได้/รายจ่ายควรจะหาสัดส่วนของแต่ละครอบครัว ไม่เป็นการถูกต้องที่จะหารค่าเฉลี่ยรายได้ของหมู่บ้านด้วยค่าเฉลี่ยของรายจ่าย

ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

หมู่บ้าน	แคร่ เกรด	ลำ ดับ ช่วง	ค่า เฉลี่ย ควาย ต่อคน	ลำ ดับ ช่วง	ค่า เฉลี่ย วัว ต่อคน	ลำ ดับ ช่วง	ค่า เฉลี่ย หมู ต่อคน	ลำ ดับ ช่วง	ค่า เฉลี่ย ราย ได้ต่อ คน	ลำ ดับ ช่วง	ค่า เฉลี่ย ราย จ่าย ต่อคน	ลำ ดับ ช่วง	เฉลี่ย ราย ได้ต่อ ราย จ่าย	ลำ ดับ ช่วง	ลำ ดับ ช่วง รวม
1.แม่แรก	2.42	8	0.41	3	0.00	10	0.35	4	975	8	785	7	1.9	5	8
2.บ้านกลาง ผาขาว	2.77	10	0.21	6	0.05	9	0.27	7	1520	6	508	8	10.0	1	8
3.สามสบบน	2.38	7	0.15	8	0.39	3	0.32	6	1349	7	317	10	5.2	2	6
4.ปากกล้วย	2.35	6	0.19	7	0.22	6	0.56	1	733	9	370	9	2.6	4	6
5.ยางसानล่าง ยางसानบน	1.86	3	0.14	9	0.33	5	0.39	3	3413	1	2128	3	4.1	3	1
6.อมกลางนอก	2.43	9	0.31	4	0.51	2	0.34	5	2529	4	2360	2	1.2	8	2
7.อมสูงกลาง	1.88	4	0.73	1	0.55	1	0.08	10	347	10	1020	6	0.4	10	10
8.กองลา	1.73	1	0.56	2	0.17	8	0.12	9	3176	2	3173	1	1.5	6	3
9.ดินขาว	1.83	2	0.08	10	0.33	5	0.50	2	1671	5	1436	5	1.2	8	5
10.ไทรยทราย	2.27	5	0.28	5	0.19	7	0.23	8	2870	3	2084	4	1.5	6	4
ค่าเฉลี่ย	2.10		0.28		0.26		0.33		2245		1667		1.3		

การติดตามผลประเภทที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้านที่มีต่อกิจกรรมของโครงการ

การติดตามผลประเภทนี้ค่อนข้างจะซับซ้อนในการที่จะสำรวจในการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อกิจกรรมที่โครงการส่งเสริมและกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนโดยตรงถึงการพัฒนา ตัวแปรแต่ละตัวอธิบายดังต่อไปนี้

วิธีการดั้งเดิม หมายถึง จำนวนวิธีการแบบดั้งเดิมที่ชาวบ้านยอมรับต่อครอบครัวและโครงการแคร์ยังสนับสนุนอยู่ซึ่งปรากฏอยู่ในการสำรวจสภาพเบื้องต้น เช่นการปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชแบบบังร่มไม้ การปลูกพืชบังลม เป็นต้น

การใช้ปุ๋ย หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ใช้ปุ๋ยเคมีกับพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง จากการสำรวจสภาพเบื้องต้นพบว่าข้อมูลนี้มีข้อจำกัดในการที่จะบอกจำนวนของปุ๋ยที่ถูกต้องได้ เช่นเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ย 0.5 กิโลกรัมอาจจะเท่ากับผู้ที่ใช้ปุ๋ย 2 ถุง ๆ ละ 150 กิโลกรัมได้

การใช้ยามาแมลง หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ใช้ยามาแมลงต่อพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง บางหมู่บ้านอาจใช้ยามาแมลงในจำนวนที่มาก บางหมู่บ้านอาจเริ่มใช้ ควรมีการอบรมให้รู้จักวิธีการใช้ยามาแมลงอย่างปลอดภัย (ไม่มีครัวเรือนใดใช้ปุ๋ยธรรมชาติ)

พืชเศรษฐกิจ หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยการแนะนำของโครงการแคร์ พืชเหล่านี้มีผลต่อรายได้ต่อกันจากการขาย

พืชยืนต้น หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ปลูกผลไม้หรือไม้ยืนต้นที่ได้จากโครงการแคร์ ซึ่งรวมถึงต้นไม้ที่ใช้ในการปลูกป่าด้วย ถ้าจะมีประโยชน์นี้อาจจะนับค่าเฉลี่ยจำนวนต้นที่รอดต่อกัน

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมมือของชาวบ้านที่มีต่อกิจกรรมของโครงการ

หมู่บ้าน	ครั เกรด	ลำ ดับ ช่วง	การ ปลูกแบบ ดั้งเดิม ต่อครัว เรือน	ลำ ดับ ช่วง	% การ ใช้ ปุ๋ย	ลำ ดับ ช่วง	% การ ใช้ ยาฆ่า แมลง	ลำ ดับ ช่วง	% การปลูก พืช เศรษฐกิจ	ลำ ดับ ช่วง	% การ ปลูก ไม้ผล	ลำ ดับ ช่วง	ลำ ดับ รวม
1.แม่แรก	2.42	8	2.05	3	5	5	0	5	53	4	5	9	7
2.บ้านกลาง ผาขาว	2.77	10	2.85	1	0	8	8	3	46	6	15	7	3
3.สามสบบน	2.38	7	1.77	5	0	8	0	5	38	7	8	8	9
4.ปากกล้วย	2.35	6	2.15	2	5	5	0	5	65	3	0	10	3
5.ยางसानล่าง ยางसानบน	1.86	3	1.53	6	27	2	4	4	80	2	25	4	1
6.อมกลางนอก	2.43	9	1.50	7	7	6	0	5	7	8	29	3	8
7.อมสูงกลาง	1.88	4	1.00	10	0	8	0	5	0	9	25	4	4
8.กองลา	1.73	1	1.37	8	57	1	53	1	0	9	20	6	3
9.ดินขาว	1.83	2	1.28	9	17	8	11	2	50	5	44	1	3
10.ห้วยทราย	2.27	5	1.87	4	13	7	0	5	87	1	33		2
ค่าเฉลี่ย	2.10		1.70		19		10		49		21		

ส่วนที่ 4 เกณฑ์การคัดเลือกหมู่บ้านออกจากโปรแกรม

1. เกณฑ์การตัดสินใจในการที่จะพิจารณา มีอยู่ 2 ประการคือ เกณฑ์แรกเรียกว่า Absolute criteria ได้แก่ หมู่บ้านที่จะคัดออกนั้นจะต้องมีครัวเรือนจำนวน 80 % ของครัวเรือนในหมู่บ้านที่สามารถผลิตข้าวพอกินอย่างน้อย 9 เดือนต่อปี เมื่อคัดหมู่บ้านดังกล่าวออกแล้วให้เอาหมู่บ้านอื่นเข้ามาแทน

เกณฑ์ที่สอง เรียกว่า Relative criteria คือดูจากรายได้ต่อคนต่อปี ในหมู่บ้านแล้วเลือกผู้มีรายได้สูงสุด จำนวนเท่าไรขึ้นอยู่กับโครงการแคว้น เป็นผู้ตัดสินใจ

2. การใช้เกณฑ์ทั้งสองร่วมกัน ส่วนใหญ่ในการคัดเลือกหมู่บ้านออกจะใช้เกณฑ์ทั้งสองร่วมกัน ตัวอย่างเช่น มี 10 หมู่บ้านที่มีรายได้สูงสุดต่อคน (Relative criteria) ในขณะที่เดียวกันก็ได้ผลผลิตข้าวพอกินตามเกณฑ์ Absolute Criteria ซึ่ง 10 หมู่บ้านนี้ก็จะถูกคัดออกไป

เมื่อโครงการแคว้นทำการติดตามผลแล้วก็ควรจะตัดสินใจว่าจะใช้เกณฑ์ใดและหมู่บ้านใดควรจะถูกคัดออก

ส่วนที่ 5 การติดตามผลโดยชาวบ้านเอง

1. สัมมนาปัญหา/สัมมนาข้อมูล

ระบบการติดตามผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเพื่อสนองจุดประสงค์ 2 ข้อ คือ

1. เป็นการเตรียมข้อมูลสำหรับโครงการแคว้นที่จะใช้ในการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ

2. เป็นการเตรียมหลักฐานสำหรับผู้อื่น ๆ เช่น ผู้สนับสนุนงบประมาณโครงการ

วิธีการติดตามผลโดยเกษตรกรเองเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะเข้าถึงปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ

ได้ดีด้วยการจัดประชุมในหมู่บ้านนั้น โดยมีเจ้าหน้าที่ของโครงการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เกษตรกรจะบอกปัญหาและข้อเสนอแนะเอง วิธีการเช่นนี้มีทางเป็นไปได้ที่จะช่วยให้อีกกิจกรรมต่าง ๆ เป็นความต้องการของเกษตรกร ไม่ใช่เป็นความต้องการของเจ้าหน้าที่โครงการ และยังเป็น การช่วยให้เกษตรกรรู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่พวกเขาเริ่มทำมากกว่าถูกบังคับให้ทำ ระเบียบวิธีการเฉพาะนี้ต้องอธิบายมากเกินกว่าจะรวมไว้ในรายงานนี้

2. การประชุมระยะสั้น ๆ ของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ของโครงการควรเรียกประชุมบ่อย ๆ ในภาวะที่แตกต่างกันของการพัฒนา โดยใช้ระยะเวลาสั้น ๆ และการประชุมนี้จะดำเนินการโดย

เกษตรกรเองจะทำให้ทราบว่าปัญหาอยู่ที่ไหน ส่วนหนึ่งไม่ใช้การติดตามผลในรูปแบบเก่า ๆ แต่เป็นรูปแบบของการติดตามผลแบบยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งควรค่าแก่การที่จะทดลองกระทำ

ส่วนหนึ่งของความคิดในการติดตามผลและการพัฒนาชมทูปแบบนี้มาจากหนังสือของเดวิด เวย์เนอร์ และ บิลล์ บาวเออร์ (David Werner and Bill Bower's Handbook)

PAYAP UNIVERSITY